

מחווון – חוברת העבודה בגאוגרפיה לכיתה ט'

פרק 1: ישראל במזרח התיכון: מיקום וגבולות

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

1. גבול טבעי

2. גבול מלאכותי

3. גשר יבשתי

4. מפרץ אילת

טור ב

3 שטח שמחבר בין יבשות

1 עובר לאורך תופעת טבע

2 נקבע בהסכם ומסומן בקו

4 היציאה של ישראל לים סוף

2 השלימו.

א. הסכם השלום עם ירדן נחתם בשנת **1994**.

ב. הרוחב הצר ביותר של ישראל הוא כ- **15** ק"מ.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. גבול ישראל-מצרים בנגב הוא ברובו קו ישר.	☒	☐	
ב. החרמון נמצא בדרום ישראל.	☐	☒	החרמון נמצא בצפון ישראל.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. באיזה חוף של הים התיכון נמצאת ישראל?

• המזרחי • הצפוני • המערבי

5 איך הסכם שלום עם מדינה שכנה יכול להשפיע על הכלכלה באזור הגבול? כתבו שתי השפעות.

תשובה אפשרית: מסחר ומעברי גבול, תיירות, שיתוף פעולה במים ובחקלאות, הקמת אזורי תעשייה משותפים.

פרק 2: מערכות הנוף בישראל

1 התאימו מקום לתיאור.

טור א

1. מכתש רמון

2. ים המלח

3. עמק יזרעאל

4. רמת הגולן

טור ב

3. עמק פורה בין הרים

4. רמה של בזלת

1. עמק סגור שנוצר מסחיפה

2. המקום הנמוך ביותר ביבשה

2 השלימו.

א. ים המלח נמצא כ- **430** מ' מתחת לפני הים.

ב. הנחלים היבשים בנגב נקראים **ואדיות**.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. הערבה היא חלק מבקע הירדן.	☒	☐	
ב. עמק החולה נמצא בנגב.	☐	☒	עמק החולה נמצא בצפון בקע הירדן.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. איזה אזור נמצא בין מישור החוף לבקע הירדן?

• **אזור ההר** • הנגב • רמת הגולן

5 בחרו אזור נוף אחד ותארו אותו לפי שלושת הסעיפים: מיקום, סלע ומראה.

תשובה אפשרית: למשל רמת הגולן: בצפון-מזרח, ממזרח לכנרת; בנויה מבזלת; רמה עם הרי געש כבויים.

פרק 3: האקלים בישראל

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

טור ב

1. שקע ברומטרי

1 לחץ נמוך שמביא גשם

2. שרב

3 אזור יבש מאחורי הרים

3. צל גשם

2 חום ויובש עם רוח מזרחית

4. בריזה

4 רוח מהים ביום

2 השלימו.

א. בגליל העליון יורדים מעל 800 מ"מ בשנה.

ב. עונת הגשמים בישראל היא החורף.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. ישראל נמצאת באזור מעבר בין שני אקלימים.	☒	☐	
ב. השרב מגיע בדרך כלל עם רוח מערבית מהים.	☐	☒	השרב מגיע עם רוח מזרחית מהמדבר.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. מאיזה כיוון מגיעים רוב העננים בחורף?

• ממערב • ממזרח • מדרום

5 חקלאי מתלבט: לגדל חיטה בלי השקיה בצפון הנגב או בעמק יזרעאל. מה תמליצו? נמקו בעזרת אקלים.

תשובה אפשרית: עמק יזרעאל – יורד בו יותר גשם (צפוני יותר, קרוב יותר לים), ולכן החיטה תקבל מספיק מים בלי השקיה.

פרק 4: משק המים בישראל: אתגרים וניהול

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

1. המוביל הארצי

2. חוק המים

3. הקו האדום

4. מקורות

טור ב

3 מפלס שמתחתיו אסור לשאוב

4 החברה שמפעילה את הובלת המים

1 מערכת שמובילה מים מהכנרת דרומה

2 המים הם רכוש הציבור

2 השלימו.

א. חוק המים נחקק בשנת **1959**.

ב. מחיר מים גבוה מעודד **חיסכון**.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. היום המוביל הארצי יכול להזרים מים גם חזרה לכנרת.	☒	☐	
ב. מים הם משאב שאין צורך לשתף בו פעולה עם השכנים.	☐	☒	מים הם משאב משותף לאזור, ושיתוף פעולה חשוב.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. מה מקור רוב מי השתייה בישראל היום?

• **מתקני התפלה** ○ מי גשם שנאספים בגגות ○ נהר הירדן

5 אתם חברי מועצת רשות המים בשנת בצורת. כתבו שתי החלטות שתקבלו ונמקו אחת מהן.

תשובה אפשרית: למשל: להגביר התפלה; להעלות את מחיר המים לצריכה גבוהה; קמפיין חיסכון; להגביל השקיית גינות. נימוק: התפלה לא תלויה בגשם.

פרק 5: אוכלוסיית ישראל: מאפיינים ותפרוסת

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

טור ב

1. ריבוי טבעי

4 מספר תושבים לקמ"ר

2. עלייה

1 נולדים פחות נפטרים

3. תפרוסת

3 האופן שבו התושבים מפוזרים

4. צפיפות

2 הגירה של יהודים לישראל

2 השלימו.

א. כ-73% מתושבי ישראל יהודים.

ב. בנגב גרים רק כ-8% מהתושבים.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. בתוך האוכלוסייה הערבית יש מוסלמים, נוצרים ודרוזים.	☒	☐	
ב. האוכלוסייה בישראל לא השתנתה מאז 1948.	☐	☒	האוכלוסייה גדלה מכ-800 אלף לכ-10 מיליון.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. מה מאפיין את מבנה הגילים בישראל?

• צעיר יחסית, הרבה ילדים • רוב התושבים מבוגרים • כמעט אין ילדים

5 **הממשלה רוצה שיותר אנשים יגורו בנגב. הציעו שני צעדים ונמקו אחד מהם.**

תשובה אפשרית: להקים מקומות עבודה ומפעלים; לשפר תחבורה (רכבת); הטבות בדיור ובמיסים; בתי ספר ושירותים טובים. נימוק: עבודה מושכת משפחות.

פרק 6: יישובים בישראל: עיר וכפר

1 **התאימו צורת יישוב לתיאור.**

טור א

טור ב

1. קיבוץ

2. משק משפחתי ושיתוף בשירותים

2. מושב

1 קהילה שיתופית

3. עיירת פיתוח

4 עיר מרכזית וערים סביבה

4. מטרופולין

3 הוקמה בפריפריה בשנות ה-50

2 **השלימו.**

א. הקיבוץ הראשון הוקם בשנת **1910**.

ב. בישראל **ארבעה** מטרופולינים.

3 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. באר שבע היא מרכז מטרופולין בדרום.	☒	☐	
ב. פערי מרכז-פריפריה פירושם שבפריפריה יש יותר הזדמנויות.	☐	☒	במרכז יש יותר הזדמנויות; בפריפריה פחות.

4 **בחרו את התשובה הנכונה.**

א. איזו מהערים הבאות היא עיירת פיתוח?

• **דימונה** ○ תל אביב ○ ירושלים

5 הציעו שתי דרכים לצמצם את הפער בין המרכז לפריפריה, ונמקו אחת מהן.

תשובה אפשרית: רכבת מהירה לפריפריה; העברת משרדי ממשלה ומפעלים; אוניברסיטאות ובתי חולים; הטבות מס. נימוק: תחבורה מקצרת את הדרך לעבודה במרכז.

פרק 7: כלכלת ישראל וענפי המשק

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

1. מגזר ראשוני

2. מגזר שניוני

3. מגזר שלישוני

4. ייצוא

טור ב

3 מתן שירותים

2 עיבוד חומרים למוצרים

4 מכירת מוצרים לחו"ל

1 הפקת חומרים מהטבע

2 השלימו.

א. בעבר החקלאות הייתה ענף **מרכזי** בישראל.

ב. תיירים רבים מגיעים לירושלים בגלל האתרים **הקדושים**.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. מכשור רפואי ותרופות הם חלק מהתעשייה עתירת הידע.	☒	☐	
ב. מסחר שייך למגזר הראשוני.	☐	☒	מסחר שייך למגזר השלישוני (שירותים).

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. איזה ענף שייך למגזר הראשוני?

• **כרייה** ○ בנקאות ○ בנייה

5 עיר בפריפריה מתלבטת: מפעל מסורתי גדול או פארק הייטק קטן. מה תמליצו? נמקו.

תשובה אפשרית: תשובה מנומקת. למשל: פארק הייטק – משכורות גבוהות ומושך צעירים משכילים; או מפעל – הרבה מקומות עבודה לתושבים בלי השכלה גבוהה.

פרק 8: תשתיות: תחבורה, אנרגיה ותקשורת

1 התאימו מקום לתפקיד.

טור א

טור ב

1. נמל חיפה

2 יציאה לים סוף ולמזרח אסיה

2. נמל אילת

3 נמל התעופה הראשי

3. נתב"ג

4 נמל תעופה ליד אילת

4. נמל רמון

1 נמל סחורות בצפון

2 השלימו.

א. מערכות שעליהן נשענת הכלכלה נקראות **תשתיות**.

ב. החשמל מפחם בישראל הולך ו**מופסק**.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. תקשורת מהירה מאפשרת עבודה מרחוק.	☒	☐	
ב. גודש תחבורתי קיים רק בנגב.	☐	☒	הגודש הקשה ביותר הוא במרכז, סביב גוש דן.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. איזה אמצעי מוביל את רוב הסחורות לישראל?

• **אוניות** • משאיות מהשכנים • מטוסים בלבד

5 תכננו לבית הספר שלכם יום «בלי מכונית». כתבו שתי פעולות ומה הן ישפרו.

תשובה אפשרית: הגעה ברגל, באופניים או באוטובוס; הסעות משותפות. ישפר: פחות פקקים ליד בית הספר, פחות זיהום, יותר בטיחות.

פרק 9: סביבה וקיימות: שטחים פתוחים

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

1. פיתוח בר-קיימא

2. שטח פתוח

3. מגוון ביולוגי

4. התחדשות עירונית

טור ב

1 פיתוח ששומר גם לדורות הבאים

3 מגוון צמחים ובעלי חיים

2 שטח לא בנוי

4 בנייה מחדש בשכונות ותיקות

2 השלימו.

א. קק"ל מטפחת בעיקר **יערות**.

ב. החוק שמגן על חופי הים בקרא חוק שמירת הסביבה **החופית**.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. תכנון מראש עוזר להחליט איפה בונים ואיפה שומרים.	☒	☐	
ב. שמורת טבע היא שטח שמותר לבנות בו בחופשיות.	☐	☒	בשמורת טבע הבנייה אסורה או מוגבלת מאוד.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. איזו פעולה היא דוגמה לפיתוח בר-קיימא?

• התחדשות עירונית במקום בנייה על שדות

○ הטמנת כל הפסולת

5 מתוכננת שכונה חדשה על גבעה עם פריחה. הציעו פתרון שיאזן בין הצורך בדירות לשמירה על הטבע.

תשובה אפשרית: לבנות לגובה על חלק קטן מהגבעה ולשמור את השאר כפארק; או לבנות בשכונה קיימת (התחדשות עירונית) במקום על הגבעה.

פרק 10: אתגרי סביבה בישראל

1 התאימו מושג להסבר.

טור א

טור ב

1. אתר הטמנה

1 מקום שקוברים בו פסולת

2. בולען

3 דיג מהיר יותר מקצב התחדשות הדגים

3. דיג יתר

4 היערכות לשינוי האקלים

4. הסתגלות

2 בור שנפער ליד ים המלח

2 השלימו.

א. כל תושב מייצר כ-1.7 ק"ג פסולת ביום.

ב. אזור תעשייה מזהם מוכר בצפון: מפרץ חיפה.

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. פסולת פלסטיק בים פוגעת בבעלי חיים ימיים.	☒	☐	
ב. זיהום אוויר לא משפיע על הבריאות.	☐	☒	זיהום אוויר גורם למחלות נשימה ופוגע בבריאות.

4 בחרו את התשובה הנכונה.

א. איזה צעד מפחית זיהום אוויר מתחבורה?

- נסיעה ברכבת
- נסיעה לבד ברכב פרטי
- קניית רכב גדול יותר

5 כתבו מכתב קצר (שני משפטים) לראש העירייה: אתגר סביבה אחד בעיר שלכם ופתרון שאתם מציעים.

תשובה אפשרית: למשל: «יש הרבה פקקים וזיהום ליד בתי הספר. אני מציע שבילי אופניים בטוחים וקו אוטובוס תכוף.»

חזרה – מה למדנו?

1 חזרה: השלימו בעזרת מחסן המילים.

- א. ישראל שוכנת בחוף ה**מזרחי** של הים התיכון.
- ב. המקום הנמוך ביותר ביבשה: **ים המלח**.
- ג. מערכת שמעבירה מים מהכנרת דרומה: ה**מוביל הארצי**.
- ד. יישוב שבו לכל משפחה משק משלה: **מושב**.
- ה. פיתוח שדואג גם לדורות הבאים: פיתוח **בר-קיימא**.

2 חזרה: התאימו מושג להסבר.

טור א

1. צל גשם

2. ריבוי טבעי

3. מטרופולין

4. מגזר שלישוני

5. בולען

טור ב

4 שירותים

5 בור שנפער ליד ים המלח

3 עיר מרכזית וערים סביבה

1 אזור יבש מאחורי הרים

2 נולדים פחות נפטרים

3 חזרה: נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. בדרום ישראל יורד יותר גשם מאשר בצפון.	☐	☒	בצפון יורד יותר גשם מאשר בדרום.
ב. רוב תושבי ישראל גרים בערים.	☒	☐	
ג. רוב הסחורות מגיעות לישראל דרך הנמלים.	☒	☐	
ד. מיחזור עדיף על הפחתת פסולת.	☐	☒	הפחתה עדיפה על מיחזור.

4 חזרה: מיינו לפי הנושא.

נוף ואקלים	אדם ויישובים	סביבה ומשאבים
כורכה, שרב	עיירת פיתוח, רכבת קלה	חוק המים, שמורת טבע

5 חזרה: בחרו אזור אחד בישראל (למשל הנגב או הגליל) ותארו בו קשר בין הנוף, האוכלוסייה והכלכלה.

תשובה אפשרית: למשל הנגב: אקלים מדברי ומרחקים גדולים ← מעט תושבים (כ-8%) ← כלכלה של כרייה, צבא, חקלאות מדבר ואנרגיה סולארית.